

Ympäristöministeriö
Kirjaamo
kirjaamo@ym.fi

Pietarsaari 27.7.2017

Viite: Lausuntopyyntö 20.6.2017
YM/14/400/2017, YM024:00/2016

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi jätelain muuttamisesta

Ab Ekorosk Oy kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto asiassa ja lausuu seuraavaa:

Yleisesti

Normaalisti perustellaan yksityistämistä sen vuoksi että lisättäisiin kilpailua ja tehokkuutta samalla kun painetaan hintoja alemmaksi. Toisaalta ehdotus uudesta jätelaista yhdessä hankintalain kanssa johtavat jätteenkäsittelyn osalta: korkeampiin hintoihin (kaikille), huonompaan tehokkuuteen, suurempaan byrokratiaan, palveluiden ja kilpailun vähenemiseen, huonompaan ohjaukseen ja valvontaan ja huonompaan ympäristöön. Monet oletukset ehdotuksessa eivät perustu vaikutusten todelliseen arviointiin. Jo nykyään kilpailuneutraliteetti toteutuu. Ehdotuksessa ei ole kyse kunnallisten jäteyhtiöiden kyvystä kilpailla markkinoilla, vaan siitä, että kilpailua yritetään vähentää estämällä kunnallisia jäteyhtiöitä tarjoamasta palveluja. FCG:n raportin mukaan ehdotetut muutokset jätelakiin heikentäisivät kierrätystaloutta ja vähentäisivät jätteiden kierrätystä. Myös uusiokäytölle asetettujen tavoitteiden saavuttaminen vaikeutuisi.

Esitysluonnos pyrkii lisäämään avoimuutta ja läpinäkyvyyttä. Ekorosk huomauttaa, että esitysluonnoksen tavoitteenasettelusta puuttuvat kokonaan jätelain keskeisimmät tavoitteet terveyden- ja ympäristönsuojelussa, joiden toteutuminen edellyttää jätehuollon toimivuutta. Jätehuolto on sitä tarvitsevalle ennen kaikkea välttämättömyyspalvelu. Kuntien rooli jätehuollon toimivuuden turvaavana julkisena toimijana on tarpeellinen ja kiistaton.

Ekorosk on huolissaan kiertotalouspaketin tavoitteiden saavuttamisesta ja kiinnittää huomiota esitysluonnoksen maavertailuun, josta käy kiistatta ilmi laajan kuntavastuun merkitys kehittyneessä eurooppalaisessa jätehuollossa ja sitä tukevassa infrastruktuurissa. Kierrätysasteeltaan Suomen edellä olevissa Ruotsissa, Tanskassa ja Itävallassa on kaikissa jo nyt Suomessa säädettyä laajempi kuntavastuu. Sen sijaan kapean kuntavastuun maissa Irlannissa ja Norjassa yhdyskuntajätehuollon kokonaisuus on kehittymätön ja riittämätön tarpeeseen nähden. Ekorosk huomauttaa esitysluonnoksen kaventavan Suomen kuntavastuuta entisestään edelläkävijöihin nähden. Kiertotalouden harppaukset edellyttävät julkista vastuunkantajaa. Kuntien panostukset jätehuollon kehitykseen ovat kiistatta viemässä maamme kierrätyksen edelläkävijöiden joukkoon. Esitysluonnoksessa esitetyn muutokset jarruttavat tätä kehitystä.

Esityksen todetaan olevan osa kokonaisuutta, jonka tavoitteena on kehittää jätealan markkinoita säätämällä kunnallisen jätteenkäsittelyinfran eriyttämisestä sekä luomalla jätteiden ja sivuvirtojen markkinapaikka. Ekorosk kummeksuu esitysluonnoksen lähestymistapaa, jossa on esitellyllä tavalla määriteltä jo ennakolta säädettävän jätteenkäsittelyinfran eriyttämisestä ja markkinapaikasta ennen kokonaisuuksien lainsäädännön reunaehtojen ja käytännön toteuttamismahdollisuuksien selvittämistä. Jätelain työryhmässä ollaan myös pohdittu infran avaamista. Tähän ei kannata tähdätä useasta syystä. Viimeisten 10 vuoden aikana kunnat ovat investoineet infrastruktuuriin lähes miljardi euroa hoitaakseen valtion säännöttelemiä velvoitteita. Vaatimus infrastruktuuriin

avaamisesta on kuntien itsemääräämisoikeuden vastainen. Samalla siirrettäisiin kuntalaisten omistusta kuntalaisilta yksityisille yrityksille. Jos kunnat laitosten kautta eivät saisi omistaa esim. poltto- ja biolaitoksia, kunnat joutuisivat pidättäytyä omistuksesta pilkkahintaan, samalla kunnille ei jäisi käytettävissään kapasiteettia omiin tarpeisiin, vaikka niihin on investoitu, ja kunnat joutuisi ostamaan käyttökapasiteettia takaisin yksityiseltä puolelta ylihintaan. Kuntien ja laitosten halu investoida tarvittavaan infraan pienentyisi huomattavasti. Infan siirtyminen yksityisille yrityksille merkitsee myös yritysten toiminnan subventointia, koska heidän ei itse tarvitse investoida. Kunnat ovat jäteyhtiöiden kautta investoineet miljoonia esim. vanhojen kaatopaikkojen sulkemiseen ja uusien rakentamiseen, jotka täyttävät ympäristövaatimukset. Todennäköisesti tulisi olemaan vaikeaa saada yritykset osallistumaan tuleviin sulkemiskustannuksiin. On kummallista, että voitot yksityistetään, kun kustannukset sosialisoidaan. Samoin vaikuttaa kummalliselta, että ainoastaan kunnallisesti omistettujen yhtiöiden infrastruktuuri avataan samanaikaisesti, kun suurin osa esim. energialaitoksista ovat yksityisiä.

Investointivaltaisella alalla julkisten toimijoiden rooli onkin merkittävä innovaatiokehityksessä.

Ekorosk huomauttaa, että vaikutusten arvioinnin eri osa-alueiden (taloudelliset vaikutukset, vaikutukset viranomaisten toimintaan, ympäristövaikutukset ja yhteiskunnalliset vaikutukset) koostaminen kokonaisvaikutuksiksi on esitysluonnoksen puute. Arvioitujen vaikutusten kokonaisuus on merkittävä ja ulottuu myös jätelain keskeisimpien tavoitteiden toteutumiseen sekä yhdyskuntajätehuollon ulkopuolelle. Ekorosk toteaa esitysluonnoksessa esitytettyjen muutosten arvioitujen kokonaisvaikutusten olevan varsin negatiivisia jätehuollon toimivuuden kokonaisuudelle, mihin on jatkovalmistelussa kiinnitettävä huomiota. Kokonaisvaikutuksiltaan negatiivisiksi arvioitujen lainsäädäntömuutosten toteuttaminen on yhteiskunnan kannalta ongelmallista.

Kuntavastuun rajauksen kohderyhmänä merkittävimpiä ovat julkiset toimijat, eivät yritykset. Ekorosk huomauttaa, että esitetyn rajauksen myötä kuntavastuun ulkopuolelle jäävien hallinto- ja palvelutoimintoja tuottavien julkisten toimijoiden, mukaan lukien sosiaali- ja terveydenhuolto, mahdollisuuksia kuntien toissijaisten jätehuoltopalvelujen käyttöön rajaavat hankintalain niille asettamat kilpailuttamisvelvoitteet. Kuntavastuun rajaamisen myötä tarve markkinaehtoisille palveluille kasvaa, mutta samanaikaisesti jätelaitosten mahdollisuuksia osallistua tarjouskilpailuihin rajataan markkinaehtoisen ulosmyynnin tarpeettoman tiukalla rajalla. Toisin kuin vaikutusten arvioinnissa annetaan ymmärtää, toissijaista jätehuoltopalvelua ei voida kilpailuttaa. Jätteen haltijan toissijaiseen jätehuoltopalvelun oikeuden suhdetta hankintalain kilpailuttamisvelvollisuuteen ei ole huomioitu vaikutusten arvioinnissa.

Vaikutusten arvioinnissa tunnistetut haitalliset vaikutukset haja-asutusalueiden jätehuollon palvelujen saatavuuteen ja kilpailun vähentymiseen ovat omiaan heikentämään haja-asutusalueilla toimivien jätteen tuottajien asemaa. Vaikutusten arvioinnissa on kuitenkin yritysvaikutusten osalta arvioitu vaikutuksia vain jätealan yritystoimintaan. Jätealan toimijoiden ohella vaikutusten arvioinnin tarkastelussa tulisi kiinnittää huomiota jätehuoltopalveluja tarvitsevien jätettä tuottavien yritysten asemaan – alueelliset erot huomioiden.

Sen sijaan että jätealan toimintaedellytyksiä jo kolmatta kertaa 10 vuoden aikana muutetaan, jätealalle olisi annettava työrauha tehtävänsä toteuttamiseen. Kunnallisten jäteyhtiöiden tehokas jätteenkäsittely on paras takuu kaiken kattavan tasa-arvoisen palveluiden saatavuuden, järkevän hintatason ja yhteiskunnan ympäristötavoitteiden saavuttamiseksi.

Nykyisen jätelain olisi pysyttävä voimassa kahdella lisäyksellä, elohopea-asetuksen edellyttämät teknisluontoiset muutokset sekä, että jäteyhtiöt saavat harjoittaa markkinatoimintaa normaalilla tasolla ts. EU:n 20 % menettämättä "in house" lauseketta.

32 §

On hyvä että ehdotuksessa on vielä mukana kunnassa syntyvä jäte. Mutta sosiaali- ja terveyspalveluissa sekä muu julkisoikeudellisten yhteisöjen syntyvä jäte ei pitäisi poistaa. Esim. sosiaali- ja terveyspalveluiden jäte siirrettiin pois jo 10 vuotta sitten, mutta siirrettiin takaisin kunnallisille jäteyhtiöille, kun ei oltu tyytyväisiä yksityisen puolen toimivuuteen. Ehdotuksella sosiaali- ja terveysala pakottaisiin byrokraattisempaan ja kalliimpaan jätteenkäsittelyn hankkimiseen yksityiseltä puolelta. Kunnallisen vastuun supistuminen samalla kun sallittu markkinatoiminta karsitaan, merkitsee että kunnalliset jäteyhtiöt eivät pysty tarjoamaan sosiaali- ja terveysalalle palvelua. Vastuun supistuminen sekä markkinatoiminnan leikkaaminen, tarkoittaa että vaaditun perusinfra ylläpitoon löytyy vähemmän käyttäjiä ja kotitalouksien jätemaksuihin kohtuusi hinnankorostuspaineita, arvioilta 10-30 %. Julkisomisteiset jätehuolto-yhtiöt valvotaan myöskin tarkemmin kun yksityiset toimijat, eli yksityistäminen itsessään lisää riskiä haitalliselle toiminnalle luonnon näkökulmasta.

33 §

On hyvä että ehdotuksessa toissijainen jätehuoltopalvelu ei laskettaisi markkinaehtoiseen toimintaan. Mutta pykälän muutos tarkoittaa hankalaa byrokratiaa sekä palvelujen väheneminen. Ekorosk muistuttaa, että kuntien toissijaisen jätehuoltovelvollisuuden säätämisen taustalla olevat ympäristön- ja terveydensuojelun näkökulmat palautuvat ympäristöperusoikeuteen (perustuslaki, 731/1999, 20 §). Ekorosk huomauttaa, että tästä syystä kuntien toissijaisen jätehuoltovelvollisuuden tarkastelun näkökulma ei voi olla esitysluonnoksessa esitetyllä tavalla kilpailuoikeudellista katsantokantaa korostava. Kuntien toissijaisen jätehuoltovelvollisuuden tarkoituksena on turvata kaikille jätehuoltopalveluiden kohtuullinen saatavuus. Ekorosk on erityisen huolissaan säännökseen esitetyistä muutoksista jätettä tuottavan tahon näkökulmasta. Kutistunut toiminta ja alempi markkinaosuus huonontaisi huomattavasti kunnallisten jäteyhtiöiden mahdollisuuksia ylläpitää infrastruktuuria, mikä merkitsee, että valmius ottaa vastaan toissijaista jätettä huononisi samanaikaisesti kuin toissijaisen jätteen vastaanottamisen hintataso nousisi. Kun periaatteessa kaikki jäte jolla on positiivinen arvo pitäisi kanalisoitua yksityisille yrittäjille ainoastaan jätteet jossa on negatiivinen arvo jäisi mikä nostaisi hintoja. Kun mahdollisuudet ottaa vastaan jätettä supistuisi, jätepalvelun saatavuus varsinkin keskusten ulkopuolella huonontuisi sekä hinta nousisi mikä nostaa todennäköisyys, että enemmän jätettä siirtyisi jätehuoltoketjun ulkopuolelle luontoon.

Ekorosk huomauttaa, että jatkuvasti muuttuvan markkinatilanteen selvittäminen on osoittautunut haastavaksi tehtäväksi – kuten esitysluonnoksessakin todetaan – myös jätealan toimijoille. Haasteellisuus ei poistu tehtävän osoittamisella kunnan jätehuoltoviranomaiselle. Haasteellisuutta kuvaa osaltaan se, että kuntien jätelaitosten vastaanottamasta TSV-jätteestä keskimäärin 86 prosenttia tulee jätealalla toimivilta yksityisiltä yrityksiltä (Ympäristöministeriön raportteja, 20/2016). Haastavuuden lisäksi selvillä olosta jätehuoltoviranomaiselle aiheutuva hallinnollinen lisätaakka on vaikutusten arvioinnista poiketen merkittävä, erityisesti kun arviointia esitetään esitysluonnoksessa tehtäväksi säännöllisin väliajoin ja aina markkinatilanteen olennaisesti muuttuessa. Ekorosk katsookin, että kunnalle voidaan säätää korkeintaan velvollisuus arvioida muun palvelutarjonnan puutetta. Yhtäältä tasa-arvoiseksi arviointikriteeriksi kunnan arvioinnin ohella on nostettava jätteen haltijan arvio yksityisestä palvelutarjonnasta ja sen kohtuullisuudesta, jotta edellä kuvattu säännöksen tavoite ja tarkoitus on mahdollista saavuttaa. Jätteen haltijan pyynnön merkitys tässä kontekstissa on perustellusti merkittävä. Kunta arvioi markkinapuutetta, mutta yhtä lailla jätteen haltijan tehtävänä on selvittää yksityisen palvelutarjonnan saatavuutta ja sen kohtuullisuutta jätteen haltijalle.

Palvelupyynnön esittäminen kertoo aina jo itsessään puutteellisesti toimivista jätehuollon palvelumarkkinoista. Huomionarvoista on myös se, että selvillä olon velvollisuuden tason arviointi on oikeudellisesti mahdotonta.

42 §

Ekorosk katsoo, että mikäli 32 §:n muutos toteutetaan esitysluonnoksessa esitetyn mukaisena, jätelain 42 §:n 1 momentin kriteereihin tulisi lisätä kohta, jonka mukaan poikkeaminen ei saisi vaarantaa kunnan järjestämän jätehuollon taloudellista ja asianmukaista hoitamista. Tämä on kunnan järjestämän jätehuollon kokonaisuuden toimivuuden turvaamisen kannalta olennaista. Mikäli satunnaiselle kiinteistölle myönnetään poikkeaminen jätehuollon talous ja palvelut eivät vaarannu, mutta jos kyse on usean kiinteistön jätehuoltopalveluista, poikkeamisella voi jo olla laajemminkin vaikutusta palveluiden järjestämismahdollisuuksiin. Ekorosk on huolissaan muutostaloudellisuuden aiheuttamasta epävarmuudesta sosiaali- ja terveystaloudellisuuden jätehuollolle ja katsoo, että jätelain 42 §:n soveltamisalan laajentaminen mahdollistaisi sosiaali- ja terveystaloudellisuuden jätehuollon varmistamisen. Ekorosk katsoo tarpeelliseksi ja perustelluksi, että jätelain 42 §:n soveltamisalaa laajennettaisiin siten, että poikkeaminen jätteen haltijan jätehuollon järjestämisvastuusta olisi mahdollista myös silloin, kun kyse olisi kuntavastuun rajauksen myötä kunnan vastuun ulkopuolelle jäävistä toiminnoista. Muutos mahdollistaisi kuntavastuun rajauksen piiriin kuuluville toiminnoille erikseen määritellyn ja tarkkarajaisesti säännellyn vaihtoehdon yhdyskuntajätehuoltonsa järjestämiseen määritettyjen edellytysten täyttyessä. Poikkeamismahdollisuus ei olisi automaatio ja toimivalta siitä päättämisestä olisi 42 §:ssä säädettyjen edellytysten puitteissa kunnan jätehuoltoviranomaisella. Päätös tehtäisiin määräajaksi, enintään viideksi vuodeksi. Ekorosk huomauttaa, että voimassa olevan jätelain 42 §:n mukaista poikkeamisen hakemisen mahdollisuutta on käytetty hyvin vähän. Näin ollen jätelain 42 §:n soveltamisalan laajennuksen ei voida arvioida lisäävän kunnissa hallinnollista taakkaa merkittävästi.

44 §

Ekorosk huomauttaa, että esitetty muotoilu kirjanpidossa erittelystä, tilikausittain laadittavista laskemista sekä tuloslaskelman liitteinä esitettävistä tiedoista on huomattavan laaja voimassa olevan lain edellyttämään markkinaehtoisien palvelujen toiminnan taloudellista tulosta kuvaavien laskelmien ja erittelyn sijaan. Esitysluonnoksen velvoittama erittely on perusteettoman laaja tavoiteltuun päämäärään nähden. Nyt esitetty muotoilu laajentaa säännöksen soveltamisalan kunnan toissijaisen jätehuoltovelvollisuuden nojalla tuottamiin palveluihin, mutta lisäksi se laajentaa erittelyn tapaa huomattavan laajaksi palvelun toiminnan taloudellisen kuvaamisen sijaan. Huomionarvoista on myös se, että esitysluonnoksessa esitetty TSV-erittelyvelvollisuus koskee osakeyhtiömuotoisten jätelaitosten ohella sekä kuntayhtymiä että kunnan taseyksiköitä. Esitetystä muutoksesta aiheutuva hallinnollinen taakka on huomattavan suuri sekä jätelaitoksille että kunnille. Ekorosk toistaa vaihtoehtona esitysluonnoksessa esitettylle Jätelaitosyhdistys ry:n (nyttämmin Suomen Kiertovoima ry) jätelakityöryhmän loppuraportin eriävässä mielipiteessään ehdottamaa lähestymistapaa, jossa jätelain 79 §:n 3 momenttia muuttamalla on mahdollista saavuttaa tavoiteltu läpinäkyvyys. Voimassa oleva jätelain 79.3 § varmistaa julkisoikeudellisinä maksuina perittävien jätemaksujen käytön läpinäkyvyyden. Säännös edellyttää kunnalta vuosittain tiedottamista asukkailla ja muilla jätehuoltopalvelujen käyttäjille jätemaksukertymästä sekä siitä, mihin kertymä on käytetty. Eriävässä mielipiteessä esitetty muutos 79 §:ään edellyttäisi lisäksi kunnan toissijaisen jätehuoltovelvollisuuden perusteella vastaanotettujen jätteiden jätemaksujen kertymän ja käytön jakautumisen kuvaamista sekä sen esittämistä, mistä pääasiallisista vastaanotetuista jätelajeista ja palveluista kertymä koostuu. Erottelulla varmistettaisiin kunnan toissijaisen jätehuoltopalvelun läpinäkyvyyttä ja avoimuutta.

Sinänsä on hyvä, että mikäli kirjanpitovelvoitetta laajennetaan, säädetään jätteen kuljettajille nykyistä tiukempi tiedoksiantovelvollisuus kunnalle kuljettamiensa jätteiden alkuperästä. Mutta tietojen aitouden toteutukseksi ehdotettu menettely (kuljettajan tilintarkastajan lausunto kunnalle toimitettujen tietojen oikeellisuudesta) vaikuttaa käytännössä hankalalta ja työläältä kaikille osapuolille. Kaiken kaikkiaan säännös vaikuttaa joka tapauksessa hankalasti toteutettavalta ja lisää laajasti jätelaitosten ja myös kuntien hallinnollista taakkaa.

145 a §

Jätehuollon sidosyksiköille esitetään säädettäväksi ulosmyyntirajaksi pysyvä 10 prosentin raja ilman hankintalaissa säädettyä 500 000 euron euromääräistä rajaa. Ekorosk pitää myönteisenä jätehuollon omasta ulosmyyntirajasta säätämistä hankintalaista poiketen. Hankintalaista poikkeava ulosmyyntiraja on välttämätön jätehuollon toimivuuden turvaamiseksi koko maassa. Ekorosk katsoo myönteiseksi myös sen, että esitysluonnoksen perusteluissa selvennetään kunnan lakisääteisen jätehuoltovelvollisuuden ja sidosyksikkösäätelyn välistä suhdetta. Ekorosk esittää, että jätehuollon sidosyksiköille säädetään hankintadirektiivin mukaisesti ylärajaksi 20 prosentin ulosmyynti. Ekorosk muistuttaa, että sidosyksikkösäätely on vain yksi jätehuollon sidosyksiköiden markkinaehtoista toimintaa koskeva säätelyn muoto: Mikäli sidosyksikköasemassa oleva kuntien jätelaitos toimii markkinoilla, sen tulee toimia yhtiömuotoisena ja markkinaehtoisella hinnoittelulla (kuntalaki 410/2015, 15-luku) ja eritellä markkinaehtoinen toiminta kirjanpidossaan lakisääteisestä toiminnasta (jätelaki 44 §). Lisäksi toimintaa säännellään ja valvotaan kilpailuneutraliteetin osalta (kilpailulaki 948/2011, 4 a-luku) sekä hankintalain näkökulmasta (hankintalaki 15-luku).

Kun hankintalain ulosmyyntiraja on markkinoitu, ollaan yritetty antaa kuvan että julkisilla puolella Suomessa liikkuu paljon "yksityisen puolen rahaa". Toisaalta muualla Euroopassa, on paljon isompia julkisia yrityksiä missä liikkuu paljon enemmän rahaa, ilman että syntyy kilpailullisia ongelmia. Tosiasia on että esimerkiksi jätealalla Suomessa liikkuu aika vähän rahaa, samalla kun investoinnit ovat aika tuntuvat. Tuntuu oudolta, että halutaan siirtää liikevaihtoa pois jätehuoltoyhtiöiltä niin että heidän kapasiteetti ylläpitää infraa vaarantuu, ainoastaan siksi että kourallinen yksityisiä yrityksiä saisi nostaa hintojaan ja lisätä tulostaan, muitten yritysten kustannuksella.

Ekorosk huomauttaa, että kuntien jätehuollon lakisääteiset tehtävät on pitkälti järjestetty kuntien välisenä yhteistoimintana. Järjestämisestä vastaavat omistajakuntien sidosyksiköinä toimivat jätelaitokset. Jätelain 43 §:n mukainen jätehuollon tehtävien siirto edellyttää kuntien yhdessä omistaman jäteyhtiön sidosyksikköasemaa omistajiinsa nähden. Jätelain sidosyksikkövaatimus huomioiden sidosyksikkö ei voi vaarantaa sidosyksikköasemaansa ja sen on tästä syystä tarkasteltava ulosmyyntiään käytännössä hieman sallittua prosentuaalista ulosmyynnin osuutta alemmalla tasolla. Jätelaitokset eivät voi riskeerata jätelain mukaiseen tehtävien siirtoon perustuvaa toiminnan kokonaisuutta markkinaehtoisen toiminnan rajan ylittymisellä. Mikäli ulosmyyntiraja ylittyisi, jätelaitos menettäisi sidosyksikköasemansa ja siten mahdollisuutensa toimia omistajakuntiansa jätehuollon palvelutehtävien toteuttajana omistajakuntiansa puolesta. Merkitys korostuu, kun huomioidaan TSV-säätelyyn kohdistuvien esitettyjen muutosten epävarmuustekijät: yksikin suurempi virheelliseen TSV-tulkintaan perustuva jäte-erä saattaisi jälkitarkastelussa ylittää markkinaehtoisen toiminnan rajat ja vaarantaa sidosyksikköaseman.

Ekorosk kiinnittää huomiota siihen, että liian tiukka markkinaehtoisen toiminnan raja ja samaan aikaan kiristynyt TSV-säätely vähentäisivät pienten jätealan yksityisten yritysten mahdollisuuksia kilpailla alueellisilla markkinoilla, kun niiden saatavilla olevat hyödyntämis- ja käsittelypalvelut vähenisivät – kuten esitysluonnoksen vaikutusten arvioinnissakin on todettu. Todennäköisenä seurauksena kuntien jätehuollon sidosyksiköiden

markkinaehtoisen toiminnan liiallisessa rajaamisessa onkin pienempien jätehuoltotoimialan yrittäjien tarvitsemien jätteen hyödyntämis- ja käsittelypalvelujen saatavuuden heikentyminen ja keskittyminen puhtaasti niiden kanssa kilpaileville suuremmille yksityisille jätehuoltoyrityksille. Vaikutus korostuisi erityisesti tilanteissa, joissa suurille yksityisille jätehuoltoyrityksille muodostuisi kuntien jätelaitosten markkinaehtoisen toiminnan rajoitusten vuoksi määräävää markkina-asemaa lähenevä tilanne hyödyntämis- ja käsittelypalvelujen ainoana tarjoajana alueella. Kuntien toissijainen vastuu ei tulisi vaihtoehtona kyseeseen, jos muuta palveluntarjontaa on kohtuudella olemassa. Muutosten on vaikutuksen arvioinnissa myös arvioitu heikentävän kuntien mahdollisuuksia TSV-palveluiden ylläpitämisessä.

Sen sijaan että kuntien omistamat jätelaitokset kantaisivat vastuuta siitä, että jätepalvelua olisi saatavilla kohtuusilla hinnoilla, siirrettäisiin tilanteeseen missä kourallinen kansallisia yrityksiä jakaisivat maata alueellisiin monopoleihin, työntäisivät ulos pienet jätteyritykset, vähentäisivät jätepalveluiden saatavuutta muille yrityksille, sekä nostaisivat hintoja.

Samalla kun jätelaitosten markkinaehtoisten palvelujen tarjoamisen mahdollisuuksia rajataan merkittävästi aikaisemmasta, lisätään markkinaehtoisten palvelujen tarvetta kuntavastuun rajauksen kautta. Kokonaisuus aiheuttaa vääjäämättä ongelmia jätehuoltopalveluiden saatavuudessa. Vaikutukset ovat suurimmat siellä, missä jätelaitosten markkinaehtoiselle toiminnalle on jo nyt ollut tarvetta. Eri alueiden välisistä jätelaitosten markkinaehtoisten palvelujen tarpeen vaihteluista kertoo merkittävästi jätelaitosten markkinaehtoisen toiminnan vaihteluväli eri alueilla (0-18 % vuoden 2015 liikevaihdosta). Vaihteluväli kertoo myös siitä, etteivät jätelaitokset maksimoi markkinaehtoisen toimintansa määrää – markkinaehtoisia palveluja tuotetaan siellä, missä niille on tarvetta. Jätelaitosten markkinaehtoisen toiminnan liiallinen rajaaminen vaarantaisi jätehuoltopalvelujen saatavuuden ja vähentäisi tervettä kilpailua, kun jätteen tuottajan valinnanmahdollisuudet heikkenisivät. Ekorosk muistuttaa, että jätehuollon sidosyksiköiden markkinaehtoisen toiminnan liiallinen rajaaminen heikentää myös mahdollisuuksia markkinaehtoisesti toteutuvaan innovaatioyhteistyöhön ja kumppanuuksiin julkisten ja yksityisten jätehuoltoalan toimijoiden välillä. Vaikutukset ulottuvat muun muassa kiertotalouspaketin tavoitteiden saavuttamiseen sekä ravinteiden kierrätyksen edistämiseen. On perusteltua kysyä, onko Suomella nykyisen kierrätysasteen valossa varaa pelata lainsäädännöllä osaava toimijataho kiertotalouden kehittämisen ulkopuolelle?

147 §

Sinänsä on hyvä, että mikäli kirjanpitovelvoitetta laajennetaan, säädetään jätteen kuljettajille nykyistä tiukempi tiedoksiantovelvollisuus kunnalle kuljettamiensa jätteiden alkuperästä. Mutta tietojen aitouden toteutukseksi ehdotettu menettely (kuljettajan tilintarkastajan lausunto kunnalle toimitettujen tietojen oikeellisuudesta) vaikuttaa käytännössä hankalalta ja työläältä kaikille osapuolille.

Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

Ekorosk toteaa siirtymäsäännöksen olevan välttämätön. Lähtökohtaisesti lainsäädännön muutokset eivät voi takautuvasti muuttaa kahdenvälistä, sopimushetkellä voimassa olleen velvollisuuden täyttämiseksi kilpailutetun ja kilpailutuksen perusteella määriteltä sopimussuhdetta. Ekorosk esittää, että mikäli kuntavastuun rajaus toteutuu, siirtymäsäännöstä olisi muutettava siten, että siirtymäaika jatkuu jätteenkuljetuksen kuljetussopimusten loppuun saakka tai enintään viisi vuotta lain voimaantulosta.

Kunnioittavasti

Michael Östman

Toimitusjohtaja Ab Ekorosk Oy (jätehuoltoyhtiö)